

**РЕСТИТУЦИЈА У КАТАСТАРСКИМ ОПШТИНАМА ГДЕ ЈЕ ИЗВРШЕНА
КОМАСАЦИЈА: СТУДИЈА СЛУЧАЈА СРЕМСКИ ОКРУГ****RESTITUTION IN CADASTRAL MUNICIPALITIES AFFECTED BY LAND
CONSOLIDATION: A CASE STUDY OF THE SREM DISTRICT**

Александра Поповић, Горан Маринковић, *Факултет техничких наука, Нови Сад*

Област – ГЕОДЕЗИЈА И ГЕОИНФОРМАТИКА

Кратак садржај – У овом раду разматра се значење појма реституције, уз кратак историјски преглед догађаја који су јој претходили, као и правне оквире на којима се она данас заснива. Представљени су примери геодетских вештачења у поступцима реституције на подручјима општина где је спроведена комасација. У наставку рада, приказани су резултати анализе 250 предмета вештачења из овог подручја.

Кључне речи: реституција, вештачење, комасација, аграрна реформа

Abstract – This paper explores the concept of restitution, providing a brief historical overview of the events that preceded it, as well as the legal framework on which it is currently based. It presents examples of geodetic expert analyses conducted in restitution procedures within municipalities where land consolidation has been carried out. In the latter part of the paper, the results of the analysis of 250 expert reports from this area are presented.

Keywords: restitution, expert examination, land consolidation, agrarian reform

1. УВОД

Предмет истраживања овог рада јесте настанак и развој реституције у Србији, улога судских вештака геодетске струке у њој, као и анализа одређеног случајног узорка предмета поднетих на територији Срема у општинама на којима је извршена комасација.

Реституција представља правни процес повраћања власништва или права која су у прошлости неправедно одузета било појединцима, групама грађана или читавим категоријама становништва. Подразумева враћање имовине лицима у натуралном облику, или путем новчане накнаде када натурално враћање није могуће [1]. Предмет реституције јесте имовина одузета на основу прописа о аграрној реформи и колонизацији, конфискацији, секвестрацији, национализацији или експропријацији без адекватне накнаде.

НАПОМЕНА:

Овај рад произтекао је из мастер рада чији ментор је био др Горан Маринковић, ванредни професор

Доласком новог миленијума, комунистички режим је замењен демократским уређењем, а држава Србија приступила је Европској конвенцији о заштити људских права и основних слобода. Европском конвенцијом за заштиту људских права, која је ступила на снагу 3. марта 2004. године, дефинише се, између осталог, и право на својину и мирно уживање имовине које је у годинама које су претходиле повређено, поништено, одузето и оспорено различитим привредно – политичким мерама.

Комплексност овог питања веома добро приказује дужина чекања на његово разрешење. Први корак је био да држава преузме одговорност за грешке учињене приликом вршења власти, а наредни кораци су били осмишљавање механизма за исправку тих грешака. Било је потребно раскрстити са тоталитарним начином деловања, прихватити правну, али и моралну и етичку одговорност и напустити праксу кршења основних људских права. Ни спровођење закона у пракси и његова примена нису ништа мање комплексне, јер у једначини учествују грађани, државни органи и институције, стручни сарадници, али и држава. Предмет реституције и обештећења могу бити како покретне тако и непокретне ствари, које су неизбежно подложне променама и утицају времена [2]. За такве ствари могуће је захтевати њихов повраћај или одговарајуће обештећење, али се не може остварити накнада за изгубљену добит, плодове или друга увећања која су настала или би могла настати. Један од захтевнијих поступака враћања јесте враћање пољопривредног земљишта у катастарским општинама где је након одузимања вршена комасација или арондација. У том случају потребан је ангажман судског вештака геодетске струке јер одузете парцеле не постоје под заведеним бројем, обликом и површином [3].

2. МАТЕРИЈАЛИ И МЕТОДЕ

Истраживањем је обухваћено подручје Сремског округа на чијој територији се налази седам општина: Инђија, Ириг, Пећинци, Рума, Сремска Митровица, Стара Пазова и Шид. Предмет анализе јесу општине у којима је након Другог светског рата и након одузимања имовине извршена комасација, те се поступак реституције, односно враћање одузетог земљишта, одвија у условима значајно измењеним у односу на стање током одузимања. Подаци су систематизовани према свакој катастарској општини понаособ, што је важно ради прецизног утврђивања

чињеничног стања на терену и идентификовања парцела које су предмет реституције.

Методологија истраживања заснивала се првенствено на свеобухватној анализи расположивих архивских и катастарских података, као и законским регулативама која је уређивала процес одузимања, а касније и враћања имовине. У том смислу, анализирани су релевантни прописи о аграрној реформи, национализацији и реституцији, а посебна пажња посвећена је изменама на терену насталим услед комасације. Поред правних аката, коришћени су и документи и извештаји добијени од државних и локалних институција.

Аналитичко – синтетичка метода примењиваће се ради анализе података прикупљених из прибављених докумената и стручне литературе, као и у оквиру процеса и развоја анализе.

Уз помоћ стандардних статистичких метода, одредиће се релевантни параметри, спровести њихова детаљна анализа и извршити извођење закључака на основу добијених резултата.

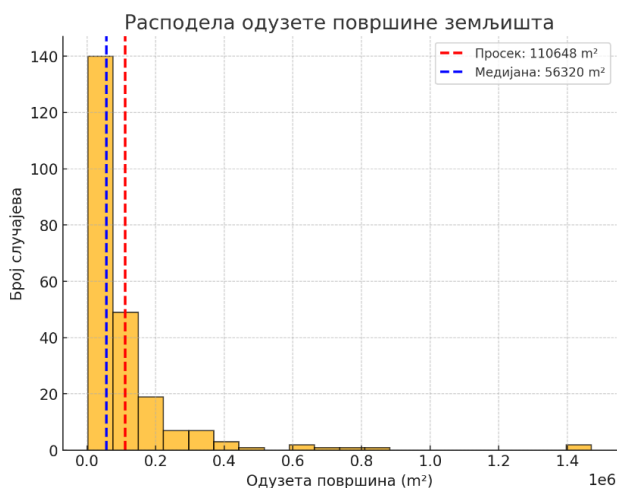
3. РЕЗУЛТАТИ

Подаци о одузетом и враћеном земљишту су изведени из 250 предмета геодетског вештачења решеног у периоду од 2015. до 2020. године у којима се потражује реституција за 2578 хектара 9 ари и 79 метара квадратних на територији округа Срем.

Просечна површина одузетог земљишта износи 11 хектара 6 ари и 48 метара квадратних.

Медијална површина износи 5 хектара 63 ара и 20 метара квадратних, што је приказано у графикону 1.

Стандардна девијација износи 17 хектара 77 ари и 14 метара квадратних.

Графикон 1 – Хистограм са просеком и медијаном одузете површине земљишта

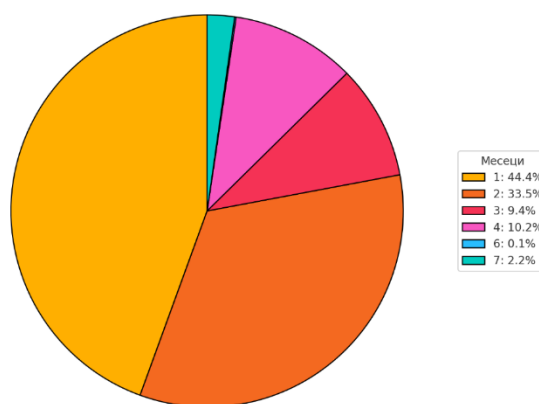
Стандардна девијација је прилично велика што указује на велику варијабилност у величини одузетог земљишта.

Даљом анализом, утврђено је да је највише парцела одузето 1946. године, чак 81.3% од укупног броја одузетих парцела, што је приказано на графикону број 2. Од тога, највише се одиграло у месецу јануару, затим у фебруару и то се види на графикону број 3.

Графикон 2 – Приказ процената одузетих парцела по годинама

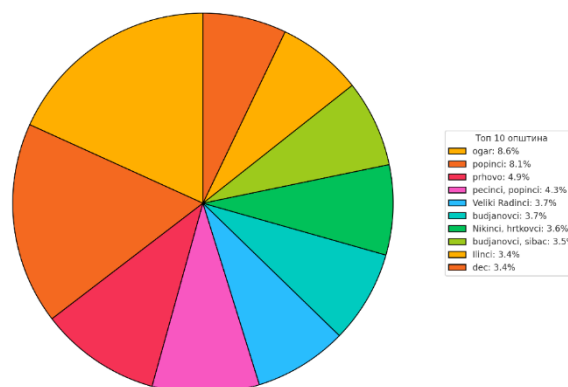
Процент одузетих парцела по месецима у 1946. години

Графикон 3 – Приказ процената одузетих парцела по месецима у 1946. години

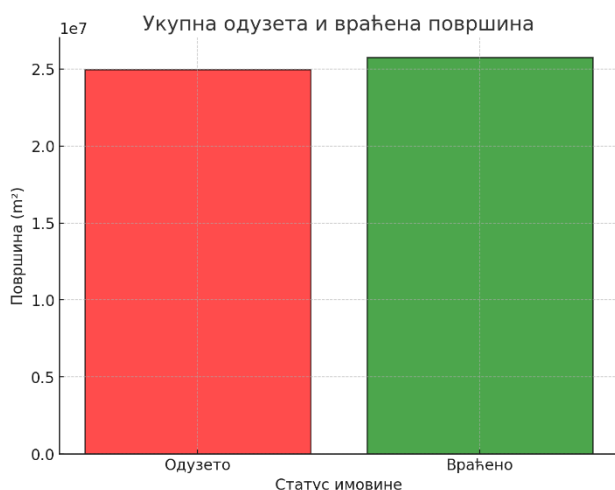
Анализом је обухваћено 47 катастарских општина. Највише парцела одузето је у катастарској општини Огар и те парцеле чине укупно 8.6% свих одузетих, а одмах затим и у општини Попинци које чине 8.1% одузетих парцела и то је приказано у графикону 4.

Топ 10 општина по проценту одузетих парцела

Графикон 4 – Процентуални приказ одузетог земљишта за 10 катастарских општина

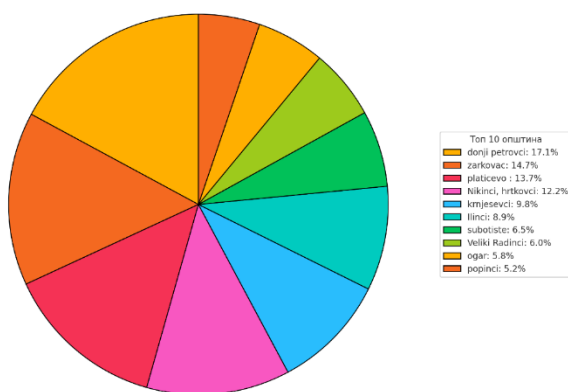
Процентуално је 3.09% више враћено земље него што је одузето, као што се види у графикону број 5.

Графикон 5 – упоредни приказ одузетог и враћеног земљишта

Највећа површина је враћена у општини Доњи Петровци, у проценту од 17.1% и то је приказано у графикону број 6.

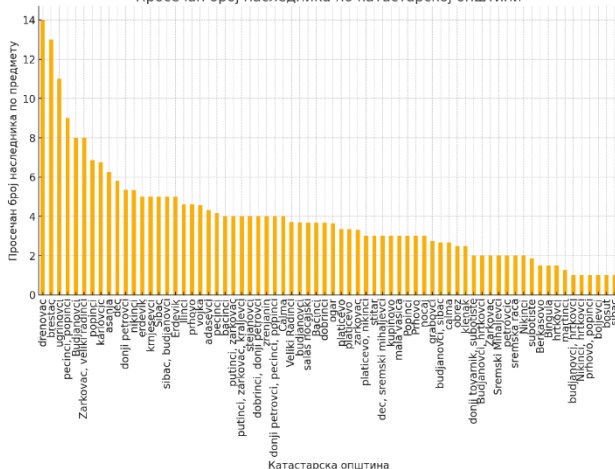
Топ 10 општина са највише враћене површине

Графикон 6 – Процентуални приказ враћеног земљишта

Просечан број наследника по предмету износи око 4.14, док је највећи број наследника у једном предмету 21. У просеку, највећи број наследника је поднело захтев за поврат земље одузете у општини Дреновац, што се види у графикону 7.

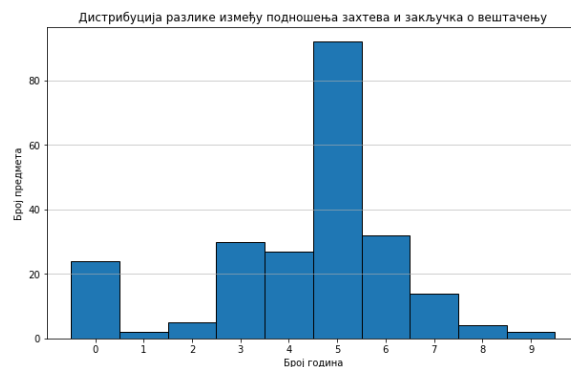
Просечан број наследника по катастарској општини

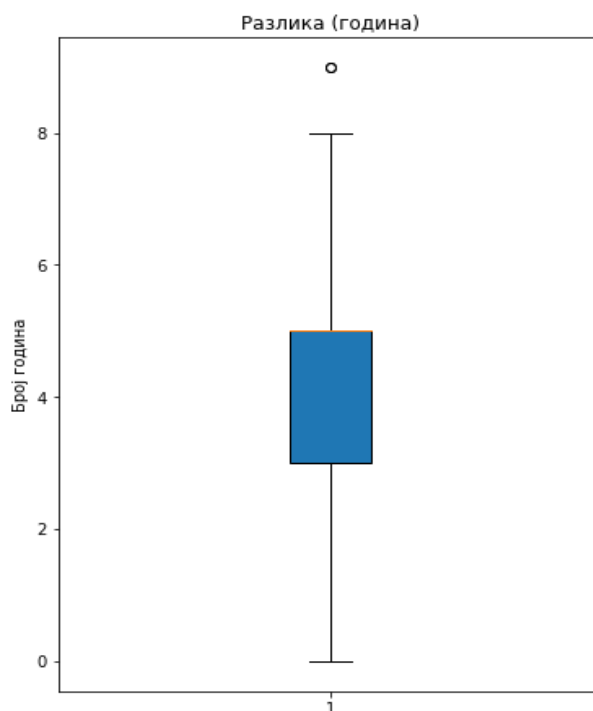
Графикон 7 – Просечан број наследника

Просечно време које је прошло од подношења захтева Агенцији за реституцију до доношења решења о вештачењу износи 4.35 година, а налази се у распону

од 1 године до 9 година, са стандардном девијацијом од 1.95 године, приказано на графиконима број 8 и 9.

Графикон 8 – Графички приказ времена потребног за доношење решења о вештачењу

Графикон 9 – Боксплот приказ времена потребног за доношење решења о вештачењу

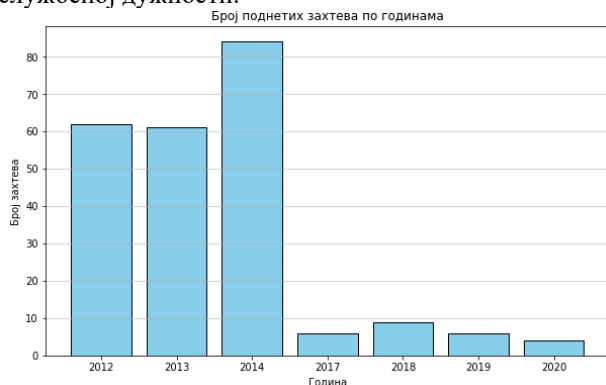
Број донетих закључака о вештачењу по годинама приказан је у табели 1. Највише донетих закључака било је у 2018. години и износио је 62.

Табела 1 – Број закључака о вештачењу

ГОДИНА	БРОЈ ЗАКЉУЧАКА
2015	24
2016	3
2017	53
2018	62
2019	50
2020	37
2021	4

Што се тиче поднетих захтева Агенцији за реституцију, највећи број поднет је 2014. године, као што је приказано у графикону 11 и табели 2, што је

била и последња година предвиђена за подношење захтева, укупно 84 поднета захтева. У годинама 2017, 2018, 2019. и 2020. подношени су само захтеви који су због пронађених додатних доказа у међувремену морали бити поново поднети и рађени су по службеној дужности.

Графикон 10 – Број поднетих захтева за вештачење по годинама

Табела 2 – Број поднетих захтева за вештачење по годинама

ГОДИНА	БРОЈ ЗАХТЕВА
2012	62
2013	61
2014	84
2017	6
2018	6
2019	6
2020	4

4. ЗАКЉУЧАК

Анализа поднетих захтева сугерише да постоји значајан број некадашњих власника и њихових наследника заинтересованих за враћање земљишта које је претрпело промене – од измена граница, повећаног броја сувласничких удела до тога да су неке раније пољопривредне парцеле сада грађевинске парцеле. Статистичка обрада, где су приказани просек и медијана површина одузетог земљишта, потврђује да је највећи број парцела био релативно мање величине. Графички прикази (хистограми, дијаграми) употпуњују слику, указујући да се највећи број одузимања одиграо почетком 1946. године, када су комунистичке власти интензивно спроводиле аграрну реформу и колонизацију.

Из овако добијених резултата може се закључити да је сам процес реституције изузетно сложен процес, где је потребна пажљива и темељна стручна анализа старог и новог стања. Уз адекватну организацију и сарадњу институција, може значајно убрзати процес идентификације првобитног земљишта и имовинско правних односа. Један од битнијих закључака односи се на неопходност увођења јединствене методологије геодетског вештачења и боље евиденције катастарских промена. Табеларни прикази указују на то колико је обимна припрема потребна да би се свака парцела испратила од тренутка одузимања, преко могућих промена, па све до уписа нових власника у катастар непокретности.

5. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Секулић С., Давидовић М., Вучковић М., Трифковић М.: The role of geodesy and cadastre in the process of restitution, Contemporary achievements in civil engineering, Суботица, **2018**
- [2] Закон о враћању одузете имовине и обештећењу („Службени гласник РС“, бр. 72/2011, 108/2013, 142/2014, 88/2015 – одлука УС, 95/2018 и 153/2020), **2020**
- [3] Маринковић Г., Трифковић М., Борисов М.: Вештачења и супервештачења у геодетској струци, Зборник радова Грађевинског факултета, број 26, стране 185-194, Суботица, **2017**

Кратка биографија:

Александра Поповић рођена је 1995. године у Сремској Митровици. Мастер рад је одбранила 2025. године на Факултету техничких наука у Новом Саду.

Контакт: popovicanja.ap@gmail.com

Горан Маринковић рођен је 1968. године у Власеници. Докторирао је 2015. године на Факултету техничких наука у Новом Саду, а од 2021. године је у звању ванредног професора.

Контакт: goranmarinkovic@uns.ac.rs